

for Diebliffet at udtale mig; imidlertid skal jeg tage det under omhyggelig Overveelse.

Den høitagtede Indenrigsminister erklærede sig deels imod, at vi her skulde anvende Expropriation, og deels imod min Fortolkning af Grundlovens § 87. Jeg skal ikke forsøge paa at gaae i det Enkelte med nogen Gjendrivelse; kun maa det her være mig tilladt at bemærke, at jeg paa ingen Maade kan erkende, at Paragraphens Fortolkning er afhængig af den Plads, den har i Grundloven. Jeg veed meget vel, at jeg i visse Henseender har valgt det vanskeligste Standpunkt, idet jeg har valgt Expropriationen; jeg veed meget vel, at jeg her har valgt et Standpunkt, der kan give Anledning til de høieste Raab og de største Klager, men jeg veed ogsaa, at jeg har valgt det Standpunkt, hvorpaa jeg kan staae med Sikkerhed, hvor jeg er sikker paa ikke at kunne fortrænges, og hvor jeg kan have et klart Blik over det, jeg vil føre igjennem; derfor er det, jeg netop har valgt dette Standpunkt, det eneste, som efter min Mening kan lade sig forsvare. Jeg veed ikke, om jeg rigtigt har opfattet den ærede Indenrigsministers Stilling i denne Sag; det forekommer mig, at den var afventende, at han vilde see, hvilken Skjæbne Forslaget vilde have, hvilke Forandringer det vilde undergaae, inden han vilde endelig udtale sin Mening derom. Det forekommer mig altsaa, at hans Stilling var afventende, men den var ogsaa paapegende, han viste en anden Bei, der muligen ogsaa kunde betrædes, nemlig at udykke Fæsteforholdet. Den ærede Indenrigsminister bemærkede i denne Anledning, at det ingenlunde var sagt, at denne sidste Bei vilde være gunstigere for Godseierne end den af mig foreslaaede; dersom jeg havde høvt Godseierne samlede paa Tilhørerpladserne, da den høitærede Indenrigsminister sagde disse Ord, saa vilde jeg have raabt „Hør!“. Jeg kan ikke og skal ikke gaae ind paa Bedømmelsen af saadanne Antydninger, men jeg kan desuagtet dog ikke Andet end ved Fortolkninger og ved Spaadomme søge at trænge ind i disse Antydningers Betydning. Jeg troer ikke, at man vilkaarligt kan vælge enten den ene eller den anden Bei; et politisk Spørgsmaals Løsning er ikke afhængig af Enkelts-

mands Tanke om, hvorvidt den eller den Bei er den rigtige (Hør!), Spørgsmaalets Afgjorelse gaaer langt tilbage i Tiden, Spørgsmaalets Afgjorelse er Frugten, der sidder paa et Træ, som har voret i mange Aar — det er en Sætning, vi maae anerkjende ved alle saadanne politiske Spørgsmaals Afgjorelse. Jeg var imod den Maade, hvorpaa Hartornet blev egaliseret; jeg troer ikke, at den Bei, man valgte, var den rigtige, jeg troer, at den kræver store Anstrengelser for at forebygge, at den ikke skal føre os paa Afveje; jeg ønskede, at vi skulde være gaaet en anden Bei, at vi havde erklæret Skatterne for afføselige, men jeg dristede mig ikke til at stille noget Forslag i denne Henseende, fordi jeg saa, at dette Spørgsmaals Afgjorelse laa langt tilbage i Tiden, fordi jeg saa, at der bag dette Spørgsmaal laa en heel Historie, en Mangfoldighed af Drostelser, hvorimod man sandelig ikke kan kæmpe. Altsaa, det her foreliggende Spørgsmaals Afgjorelse beroer ikke paa nogen enkelt Mandes Forgodtbestændende eller Ansuelser om hvad der er rigtigt; den er givet i Historien, den er givet i den Bei, som man i en Række af Aar har betraadt, og den Bei, som man har betraadt, er Selvetendomsveien og ingen anden, og derfor er det den Bei, vi maae gaae frem paa. Det er kun Billeder, som man kan opstille for Tanken, naar man foreslaaer at gaae en anden Bei, det er kun Tankebilleder, som man ikke i Virkeligheden kan gennemføre. Og hvorfor vil man forlade Selvetendomsveien, hvorfor skulde man forlade den brede, slagne, europæiske Landevei, og fordybe sig paa disse Stier; som Skarpsindighed og Sindighed kunne udfinde, men, som føre bort fra det Maal, der er givet i Historiens Udvikling, i Europas Udvikling? Og hvilken Bei vil man da gaae? Vil man troe, at det er nok, naar man siger, at der skal gives Erstatning for de Forbedringer, der ere foretagne ved Bygningerne eller ved Jorden? Troer man, at dette Spørgsmaal skjuler saa faa Kræfter i sig, at de kunne tilfredsstilles ved en saadan Løsning? Men hvad er det da for en Bei, man kan betræde? Ja, man kan gaae tilbage til de Tider, som ligge før Udstiftningen, man kan sige, at Landgild-

den skal være fast (C. H. Hansen: Ja! og